

Upplands Väsby
kommun

Styrdokument

Datum:
2022-10-05

Diarienummer:
ON/2022:257

Riktlinjer för handläggning av taxor och avgifter inom omsorgen om äldre och personer med funktionsnedsättning 2023

Kategori	Styrdokumentsuppgifter
Nivå	Nämnds specifikt styrdokument
Reviderad	Omsorgsnämnden den 25 oktober 2022, § 65
Ikraftträdande	Den 1 januari 2023
Giltig till och med	Den 31 december 2023
Ansvarig ägare	Chef för avdelningen för äldre och personer med funktionsnedsättning, social- och omsorgskontoret

Innehållsförteckning

Styrdokument	1
Riktlinjer för handläggning av taxor och avgifter inom omsorgen om äldre och personer med funktionsnedsättning 2023	1
1 Allmänt om taxor och avgifter	3
1.1 Överklagande	4
1.2 Betalning	4
2 Beräkning av avgifter	4
2.1 Avgiftsunderlag.....	4
2.2 Avgiftsutrymme och maxtaxa.....	5
2.3 Inkomster	5
2.4 Utgifter.....	6
2.5 Avgiftsberäkning för makar och registrerade partner	7
3 Förbehållsbelopp	7
3.1 Minimibelopp.....	7
3.2 Höjning av minimibeloppet	8
3.3 Sänkning av minimibeloppet	10
4 Avgifter	10
4.1 Hemtjänst	10
4.2 Korttidsboende	12
4.3 Permanent boende	13
4.4 Övrigt	15
5 Bilaga 1: Sammanställning av avgifter inom omsorg av äldre och personer med funktionsnedsättning från 1 januari 2023	17
6 Bilaga 2: Förbehållsbelopp, schablon 2023	19
7 Bilaga 3: Beräkning av boendekostnad	22
8 Bilaga 4: Exempel på avgiftsberäkning	24

1 Allmänt om taxor och avgifter

De här riktlinjerna bestämmer vad som ska gälla vid handläggning av avgifter för biståndsbedömda insatser till äldre och personer med funktionsnedsättning

Riksdagen beslutade den 14 november 2001 om regler för avgifter som gäller äldre- och handikappomsorg (prop. 2000/01:149). I 8 kap §§1-9 socialtjänstlagen (SoL) kan man läsa dessa bestämmelser.

Av lagen framgår att;

- avgifterna ska vara skäligen
- avgifterna inte får vara högre än kommunens självkostnader
- avgifterna får skilja sig åt mellan olika personer beroende på bland annat inkomst och boendekostnad
- Varje person ska ha kvar tillräckligt mycket pengar för att klara av normala levnadsomkostnader (förbehållsbelopp)

Dessa tillämpningsföreskrifter gäller för handläggning av avgifter för biståndsbedömda insatser till äldre och personer med funktionsnedsättning enligt socialtjänstlagen.

Flera belopp för beräkning av avgifter inom äldre- och handikappomsorgen är knutna till prisbasbeloppet (pbb). Kommunfullmäktige har bestämt att de avgifter som är beräknas utifrån prisbasbeloppet ska ändras varje år utifrån hur prisbasbeloppet ändras. För år 2023 är prisbasbeloppet 52 500 kronor, 4 200 kronor högre än år 2022.

Avgiften för kost är 84,1 % av prisbasbeloppet¹. Kostnaden för måltider blir därför 121 kronor per dag $((0,841 * 52\ 500) / 365)$. Fördelningen av kostnaden är räknat utifrån de procentsatser av måltidsavgiften som anges i Socialstyrelsens meddelandeblad nr 9/02 (juli 2002); frukost 20 %, lunch 30 %, mellanmål 10 % samt middag 40 %.

Enligt socialtjänstlagen 8 kapitlet 5 § 1 punkten får avgiften för omsorg, larm och service som högst får uppgå till en tolfedel av 53,92 % av prisbasbeloppet per månad. Detta kallas maxtaxa. Vilket motsvarar 2 359 kronor per månad år 2023 $((0,5392 * 52\ 500) / 12)$.

Kommunen får även ta ut en avgift för boende som inte omfattas av hyreslagen. Denna avgift får enligt 8 kapitlet 5 § 2 punkten socialtjänstlagen som mest uppgå till 55,39 % av prisbasbeloppet. Vilket motsvarar 2 423 kronor per månad år 2023 $((0,5539 * 52\ 500) / 12)$.

Dessa tillämpningsföreskrifter bör kompletteras med omsorgsnämndens antagna riktlinjer för bedömning av bistånd enligt socialtjänstlagen för äldre, vuxna med funktionsnedsättning och barn och unga med fysisk funktionsnedsättning.

---

¹ Beslut i KF 2005-11-28 § 183

1.1 Överklagande

Beslut om taxsystem fattas av kommunfullmäktige. Generella beslut om taxor, det vill säga beslut som inte riktar sig till den enskilde, överklagas med laglighetsprövning enligt kapitel 13 i kommunallagen. Överklagan ska skickas direkt till Förvaltningsrätten i Uppsala.

Beslut om avgifter som den enskilde ska betala är myndighetsutövning, regler om detta finns i 8 kapitlet i socialtjänstlagen. Den enskilde har rätt att överklaga beslutet enligt 16 kapitlet 3 § socialtjänstlagen. Beslutet kan endast överklagas av den som berörs av beslutet. Överklagan skickas till den handläggare som fattat beslut om avgiften (Avgiftshandläggare). Överklagan ska ha kommit in till kommunen inom tre veckor efter det att den enskilde tagit del av beslutet. Har överklagandet kommit in i tid ska kommunen skicka ärendet vidare till Förvaltningsrätten i Uppsala.

1.2 Betalning

Senaste dag att betala räkningen är den sista vardagen i varje månad. Målet är att den enskilde ska få fakturan senast 10 dagar innan sista betalningsdag. Anstånd på faktura kan vid behov lämnas för högst 3 månader. Ingen avgift tas ut vid första betalningspåminnelsen. Om fakturan inte betalas efter första påminnelsen går den vidare till Inkasso.

Om det framkommer att den enskilde har blivit fakturerad för lite kan kommunen kräva pengar i efterhand. Krav kan göras som mest 3 månader bakåt i tiden. Det samma gäller om den enskilde har fått betala för mycket. Då kan kommunen betala tillbaka pengar för som mest tre månader bakåt i tiden.

2 Beräkning av avgifter

Senast två veckor efter beslut om beviljade insatser ska den enskilde skicka in uppgifter om inkomst och boendekostnad. När avgiften räknas ut hämtar kommunen in uppgifter om inkomst från Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan automatiskt. Vid behov hämtas även uppgifter om taxering från Skatteverket.

Den enskilde kan via inkomstblanketten välja att inte godkänna att kommunen hämtar in uppgifter från Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan. Då görs ingen avgiftsberäkning utan avgiften blir enligt maxtaxa. Samma sak gäller om hen inte skickar in uppgifter om inkomst och boendekostnad.

Varje person har själv ansvar för att informera kommunen om inkomsten eller boendekostnaden förändras på ett sådant sätt att det kan påverka beräkningen av avgiften.

Den enskilde ska få ett skriftligt beslut där det framgår hur avgiften är uträknad. Det ska också framgå hur beslutet kan överklagas.

2.1 Avgiftsunderlag

Med avgiftsunderlag avses den inkomst som den enskilde kan antas komma att få under de närmaste tolv månaderna, fördelat med lika belopp per månad.

2.2 Avgiftsutrymme och maxtaxa

När avgiften beräknas läggs alla faktiska inkomster ihop. Skatt, boendekostnad och minimibelopp dras av. Det som återstår är det som kallas avgiftsutrymme. Det är avgiftsutrymmet som avgör hur mycket den enskilde ska betala för insatser som ingår i avgiftsutrymmet.

För att avgiften för omvårdnad, larm och service inte ska bli för hög finns det ett avgiftstak som kallas maxtaxa. Detta är den högsta avgiften som den enskilde kan få betala, även om avgiftsutrymmet är högre. Maxtaxan är 2 359 kr per månad år 2023 $((0,5392 * 52 500) / 12)$

I de fall avgiftsutrymmet är lägre än maxtaxan betalar den enskilde som mest den summan som finns i avgiftsutrymmet. Om det inte finns något avgiftsutrymme behöver den enskilde inte betala något för omsorg, service och trygghetslarm.

Beslut om avgiftsutrymme kan överklagas, se punkt 1.1.

2.3 Inkomster

När avgiften beräknas ska kommunen bara ta hänsyn till aktuella inkomster som finns vid beräkningstillfället. Det gäller inkomster av tjänst och näringsverksamhet som är skattepliktiga enligt inkomstskattelagen. Även utländsk pension eller motsvarande ska räknas med.

2.3.1 Inkomster som är avgiftsgrundande

Följande inkomster ska räknas med vid beräkning av avgiftsutrymme:

- pension
- beskattningsbar del av vårdbidrag
- sjukpenning, sjukersättning, sjukbidrag
- livränta
- arbetsinkomst
- arbetslöshetsersättning (A-kassa), aktivitetsersättning
- föräldrapenning, underhållsbidrag och bidragsförskott
- inkomst av egen rörelse
- bostadsbidrag och särskilt bostadstillägg för pensionärer
- inkomst för uthyrning av bostad
- överskott på kapital (bankränta, utdelning av aktier, privatobligationer mm enligt senaste taxerade inkomst)
- annan beskattningsbar inkomst

2.3.2 Inkomster som inte är avgiftsgrundande

Följande inkomster ska inte räknas med vid beräkning av avgiftsutrymme.

- handikappersättning
- assistansersättning
- habiliteringsersättning
- obeskattad del av vårdbidrag
- barnbidrag
- försörjningsstöd
- introduktionsersättning för flykting
- ersättning som betalas ut på grund av kapitalförsäkringar
- underhållsstöd

2.3.3 Avgiftsberäkning för personer med ekonomiskt bistånd

De personer som får ekonomiskt bistånd ska inte betala för insatser vars avgift ingår i maxtaxan. Avgifter som inte ingår i maxtaxan ska den enskilde alltid betala. Den enskilde ska själv lämna in underlag som styrker att hen har ekonomiskt bistånd. Det går också bra att lämna ett skriftligt godkännande till att kontakt får tas med enheten för ekonomiskt bistånd för att få uppgifterna bekräftade.

Det är den enskildes ansvar att på en gång meddela fakturaansvarig om hen inte längre får ekonomiskt bistånd. Vid behov kan ersättning krävas i efterhand, som mest 3 månader bakåt i tiden.

2.4 Utgifter

2.4.1 Utgifter som är avgiftsgrundande

När avgiften beräknas tar kommunen bara hänsyn till följande utgifter:

- skatt
- boendekostnad (även hos extern vårdgivare)²
- underhållsbidrag
- barnomsorgsavgift

2.4.2 Utgifter som inte är avgiftsgrundande

Kommunen tar inte hänsyn till kostnader för privata lån som exempelvis lån på bil, kontokort, krav från kronofogden eller liknande.

---

² Beräkningen görs utifrån boendeform, se bilaga 3.

2.5 Avgiftsberäkning för makar och registrerade partner

Vid avgiftsberäkningen för makar ska båda makarnas inkomster läggas ihop och sedan delas på hälften. Samma sak gäller för registrerade partners. Avgiften beräknas var för sig för makarna och räknas ut på samma sätt även om enbart en av makarna har en biståndsbedömd insats.

Exempel på avgiftsberäkning för makar, se bilaga 4.

När det gäller sambos finns det inte någon lagstadgad underhållsskyldighet mellan dem. Deras inkomster ska därför inte räknas ihop. Samma sak gäller även i andra fall då personer sammanbor med delad ekonomi.

Om barn under 18 år har inkomster och förmögenhet ska det inte påverka föräldrarnas avgifter.

Om den ena maken/makan tillfälligt bor på korttidsboende ska hänsyn tas till att den ekonomiska situationen för den make/maka som bor kvar i ordinärt boende inte försämras orimligt mycket. Det samma gäller för registrerade partners.

I de fall ena maken/makan flyttar till särskilt boende ska avgiftsberäkningen göras på det sätt som är mest fördelaktigt för den enskilde.

3 Förbehållsbelopp

Förbehållsbeloppet är endast aktuellt att räkna fram om den enskilde har en avgift som omfattas av maxtaxan.

Enligt 8 kap 7 § i socialtjänstlagen består förbehållsbeloppet av:

- minimibelopp
- faktisk boendekostnad

3.1 Minimibelopp

Minimibelopp är ett lagstadgat belopp som ska täcka normalkostnaderna för personliga behov. Bestämmelserna om detta finns i socialtjänstlagen 8 kap 7 §.

3.1.1 Vilka kostnader ska ingå i minimibeloppet?

Minimibeloppet är ett schablonbelopp och avser så kallade normalkostnader och inte enskilda personers faktiska levnadskostnader. Beloppet har huvudsakligen beräknats med ledning av uppgifter från Konsumentverkets hushållsbudget som avser hushållskostnader³.

Minimibeloppet ska täcka normalkostnader för livsmedel, hygien, kläder, skor, fritid, mobiltelefon, försäkringar, förbrukningsvaror, möbler, husgeråd, tv, dator, medier, öppen hälso- och sjukvård, tandvård, hushållsel, resor, och läkemedel.

---

³ Koll på pengarna 2021 – tips och råd om din ekonomi. Konsumentverket.

I minimibeloppet ingår kostnader för livsmedel. Kostnaden för måltider i samband med en biståndsbedömd insats täcks dock inte av detta. Samma gäller vid fördyrad specialkost på grund av sjukdom. Se vidare under avsnittet 3.2. Höjning av minimibelopp.

Kostnader för media avser att täcka kostnader bredband, fast telefoni, dagstidning, streamingtjänster med mera. Posterna för hälso- och sjukvård, samt läkemedel beräknas som en tolfedel av årskostnaden för personer som betalar upp till nivån för respektive högkostnadsskydd. Med posten resor avses kostnader för lokalresor med kollektivtrafik, inklusive färdtjänst och sjukresor. Posten tandvård beräknas täcka kostnaden för en årlig tandundersökning, samt mindre omfattande behandlingsåtgärder. Därutöver har skattningar för vissa poster gjorts utifrån andra tillgängliga uppgifter om levnadskostnader för äldre och personer med funktionsnedsättning.

3.1.2 Minimibelopp för personer 65 år och äldre

Minimibeloppet för personer som är 61 år eller äldre utgör per månad en tolfedel av 1,4789 gånger prisbasbeloppet för ensamstående ($(1,4789 * pbb) / 12$), eller 1,2066 gånger prisbasbeloppet för var och en av sammanlevande makar och sammanboende ($(1,2066 * pbb) / 12$).

Se bilaga 2 för aktuella summor.

3.1.3 Minimibelopp för personer som är 64 år och yngre

Personer som är 19-60 år bedöms ha behov av ett högre minimibelopp än personer som är 61 år och äldre⁴. Kommunen höjer därför minimibeloppet för dessa med 10 % av minimibeloppet för personer som är 61 år och äldre.

Minimibeloppet för ensamstående personer som är 19-60 år blir därför en tolfedel av 1,4789 prisbasbelopp + 10 % av det framräknade beloppet för personer som är 61 år och äldre.

För sammanboende personer som är 60 år och yngre blir minimibeloppet en tolfedel av 1,2066 prisbasbelopp + 10 % av det framräknade beloppet för sammanboende personer som är 61 år och äldre.

Se bilaga 2 för aktuella summor.

3.2 Höjning av minimibeloppet

Om den enskilde på grund av särskilda omständigheter har merkostnader som inte ryms inom minimibeloppet kan hen ansöka om höjt minimibelopp. För att höjt minimibelopp ska beviljas ska behovet vara varaktigt och avse ett *inte oväsentligt högre belopp*. Enligt propositionen 2000/01:149 bör utgångspunkten vara att kostnaden i vart fall uppgår till 200 kronor per månad. Med varaktig karaktär menas att kostnaden är *regelbundet återkommande* under i vart fall större delen av ett år, dock minst åtta månader.

Den enskilde ska då ansöka om ett höjt minimibelopp och det är kommunens ansvar att utreda om den enskilde har behov av det.

---

⁴ Prop. 2000/01:149

Exempel på särskilda omständigheter som kan ge rätt till ett högre förbehållsbelopp är underhållskostnad för barn, fördrade kostnader för resor, till exempel arbets- och sjukresor samt arvode till god man.

Om den enskilde har en kostnad för god man behöver ingen ansökan göras. Kostnadsuppgift om detta lämnas in i samband med inkomstuppgift vid uträkning av förbehållsbeloppet.

Kommunens förbehållsbelopp presenteras i bilaga 2.

3.2.1 Dubbel boendekostnad

Flytt till särskilt boende sker ofta med kort varsel. Detta kan innebära dubbel boendekostnad för den enskilde. I dessa fall kan den enskildes båda boendekostnader räknas in under posten faktisk boendekostnad. Ansökan om detta ska ha kommit in senast en månad efter att den enskilde har flyttat in på särskilt boende.

Dubbla boendekostnader kan räknas i som mest tre månader från den enskilde flyttat in på boendet.

3.2.2 Personer med måltidsabonnemang i särskilt boende eller HVB

Konsumentverkets beräkning för livsmedelskostnader är lägre än kommunens avgift för måltidsabonnemang. Därför höjer kommunen minimibeloppet med mellanskillnaden mellan Konsumentverkets beräkning och kommunens avgift.

3.2.3 Personer med matlådor i ordinärt boende och/eller måltid på dagverksamhet

Enligt proposition 2000/01:149 s. 59 kan minimibeloppet behöva höjas när den enskilde har merkostnader för färdiglagad mat, i samband med hemtjänst eller dagverksamhet. Detta gäller i de fall som kommunen ansvarar för att den enskilde får den mat som hen behöver i form av matlådor eller lunch på dagverksamhet.

I de fall den enskilde har matlådor och/eller äter lunch på dagverksamhet höjer kommunen minimibeloppet automatiskt. Höjningen motsvarande mellanskillnaden mellan Konsumentverkets beräkning av kostnaden för dagens huvudmål och kommunens avgift för matlåda respektive lunch på dagverksamhet. (Kostnaden för huvudmålet är enligt Konsumentverket 40 % av den totala dagskostnaden för livsmedel.)

3.2.4 Personer med hemmavarande barn eller ungdom

För hushåll där det finns barn som är 0-17 år höjs minimibeloppet baserat på Konsumentverkets beräkning av barnets/ungdomens personliga kostnader och de gemensamma hushållskostnaderna⁵. I personliga kostnader ingår matkostnad baserad på ålder (mat exklusive lunch vardagar) samt individuella kostnader, så som kläder och skor, fritid och lek, personlig hygien och barn/ungdomsförsäkring. För barn över 7 år ingår även kostnad för mobiltelefon. I gemensamma hushållskostnader ingår förbrukningsvaror, hemutrustning, medier samt hemförsäkring.

---

⁵ Koll på pengarna 2021 – tips och råd om din ekonomi. Konsumentverket.

Kommunen höjer minimibeloppet enligt samma förutsättningar i de fall den enskilde är underhållsskyldig för ungdom över 18 år som studerar. Tillägget ges till och med den månad som studierna avslutas.

Se bilaga 2.

3.3 Sänkning av minimibeloppet

Kommunen kan också i vissa fall minska minimibelopp enligt 8 kapitlet 8 § 2 stycket socialtjänstlagen. Det gäller om den enskilde inte har en utgift som ska ingå i minimibeloppet.

Det kan vara för att kostnaden ingår i avgiften för vård och omsorg och socialt stöd enligt socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. Exempel på detta kan vara hushållsel och vissa förbrukningsartiklar för den som bor på särskilt boende.

Nedsättning kan också göras i de fall insatsen ges kostnadsfritt av kommunen.

4 Avgifter

Samtliga avgifter förutom hyran betalas i efterskott.

En sammanställning av alla aktuella avgifter finns i bilaga 1.

4.1 Hemtjänst

Hemtjänsten delas upp i två kategorier. Den ena är service som avser exempelvis städning, tvätt, inköp och apoteksärenden. Hemtjänst service kostar 267 kronor per timmen.

Den andra kategorin är omvårdnad som avser omsorgsinsatser, ledsagning och avlösning. Hemtjänst omvårdnad kostar 74 kronor per timme. Avlösning i samband med att den anhörige ska delta i någon av kommunens anhörigcirklar är kostnadsfri.

Den enskilde betalar bara för utförd tid och timavgiften räknas upp varje år efter omsorgsprisindex⁶.

Hemtjänstavgiften omfattas av maxtaxan och kan komma att reduceras efter beräkning av avgiftsutrymme.

Hemtjänstbesök ska avbokas i god tid, minst tre dagar, innan planerat besök. Detta gäller inte vid:

- oplanerad sjukhusvistelse
- korttidsvistelse
- dödsfall

---

⁶ Beslut i KF 2019-12-16 § 165

4.1.1 Beräkning av tid

Hemtjänstutföraren rapporterar hur mycket tid som har utförts till kommunen. Detta görs digitalt via Phoniro. Den enskilde behöver inte betala extra om det krävs att två personer utför hjälpen tillsammans, så kallad dubbelbemanning.

4.1.2 Matlådor

Det finns inget i lagen som bestämmer hur mycket kommunen får ta ut i avgift för mat. Däremot får avgiften inte vara högre än kommunens självkostnadspris, alltså vad kommunen själv betalar för maten. Från 1 april 2023 kostar matlådan 50 kronor styck och dessert kostar 17 kr styck. Avgiften ändras varje år av social- och omsorgskontoret och följer de prisförändringar som sker enligt avtal med leverantören⁷.

Den enskilde betalar för de matlådor som har beställts och levererats om de inte har avbeställts senast två dagar före leverans. Om den enskilde blir inlagd på sjukhus behöver hen inte betala för matlådor som inte har levererats under sjukhusvistelsen.

Avgiften för leverans av matlådor är 106 kronor per månad och omfattas av maxtaxan. Den beräknas utifrån den tid det förväntas ta för leverans som är 10 minuter per gång, två gånger i veckan, alltså 20 minuter per vecka. I snitt är det 4,3 veckor i månaden vilket innebär att tiden för leverans av matlåda blir 86 minuter i månaden ($20 \cdot 4,3 = 86$). Leveranskostnaden baseras på avgiften för omsorgsinsatser, alltså 74 kronor i timmen eller 1,23 kronor per minut ($74/60$ (antal minuter per timme) = 1,23). Den totala kostnaden för leverans av matlådor blir 106 kronor ($1,22 \cdot 86 = 106$).

4.1.3 Lunch på dagverksamhet

Kostnaden för lunch på dagverksamhet är 57 kronor/dag, vilket även inkluderar kaffe.

4.1.4 Trygghetslarm

Avgiften för trygghetslarm är 300 kronor per månad och hushåll och omfattas av maxtaxan. Den enskilde betalar inte extra för uttryckning. Om båda makar/sambos har larm delar de på kostnaden och betalar 150 kronor var.

Hel månadsavgift tas ut från och med den månad trygghetslarmet installeras till och med den månad larmet sägs upp. Avgiften reduceras inte om den enskilde är bortrest eller inlagd på sjukhus.

4.1.4.1 Borttappade eller ej återlämnade larm

Om den enskilde tappar bort eller inte lämnar tillbaka larmklocka/knapp eller larmdosa får hen betala den faktiska kostnaden för larmet. Avgiften för larmdosa är 2 500 kronor och larmklocka/knapp kostar 900 kronor.

---

⁷ Beslut i KF 2019-12-16 § 165

4.1.5 Digitalt lås

De personer som har hemtjänst eller trygghetslarm får ett digitalt lås installerat. Om låset inte lämnas tillbaka efter att beviljade insatser har avslutats så får den enskilde betala den faktiska kostnaden för låset. Avgiften för lås som inte lämnas tillbaka är 1500 kronor.

4.2 Korttidsboende

4.2.1 Korttidsboende och växelvård enligt SoL

För personer på korttidsboende och växelvård är omsorgsavgiften 77 kronor per dygn ($((\text{maxtaxan} \times 12)/365 = 77 \text{ kr})$). Denna avgift omfattas av maxtaxan.

Måltidsavgiften i korttidsboende är 121 kronor per dag, vilket motsvarar 84,1 % av prisbasbeloppet⁸ ($((0,841 \times 52\,500)/365 = 121)$). Avgiften omfattas inte av maxtaxan.

Om en person har sondmat görs avdrag för måltider vid växelvård då den enskilde själv tar med sig sin egen mat. Vid korttidsboende står boendet för sondmaten och då får den enskilde betala måltidsavgiften som är 121 kronor per dag.

Om en person har näringsdropp ingår detta i läkemedelsförsäkringen och personen betalar själv för detta, avdrag för måltider görs därför.

Avdrag för måltider i livets slutskede görs från och med dagen efter den enskilde slutat äta.

Alla avdrag för måltider görs för hela dagar, inget avdrag görs för enskilda måltider.

Om den enskilde blir inlagd på sjukhus, men har kvar sin plats på korttidsboendet får hen betala omsorgsavgiften. Avdrag görs för måltider från och med dagen efter att personen blivit inlagd.

4.2.2 Korttidsvistelse i kontaktfamilj enligt SoL (0-18 år), korttidsvistelse utanför det egna hemmet, LSS samt korttidstillsyn över 12 år, LSS

Måltidsavgiften vid all form av korttidsvistelse och korttidstillsyn är 121 kronor per dag. I detta ingår frukost 24 kronor, lunch 37 kronor, mellanmål 12 kr samt middag 48 kronor. Avgiften tas endast ut för de måltider som den enskilde faktiskt har ätit.

4.2.3 HVB, SoL

Personer som bor på hem för vård eller boende (HVB) betalar 2 359 kronor i omsorgsavgift. Den omfattas av maxtaxan och kan komma att reduceras utifrån betalningsförmåga. Kostnad för måltidsabonnemang är 3 679 kronor och omfattas inte av maxtaxan.

Den enskilde ska även betala en boendeavgift som är 2 423 kronor. Detta gäller inte om hen har ett eget hyreskontrakt med boendet. Avgiftshandläggaren ska på begäran skriva ett intyg på boendekostnaden som den enskilde kan skicka till Försäkringskassan för att ansöka om bostadsbidrag.

---

⁸ Beslut i KF 2005-11-28 § 183

Om den boende är bortrest och har meddelat personalen i god tid, minst en vecka i förväg, reduceras kostnaden för måltidsabonnemang med 121 kronor per dag. Det samma gäller om den enskilde blir inlagd på sjukhus, dock inte inskrivningsdagen. Boendekostnad och omsorgsavgift reduceras inte.

4.3 Permanent boende

Kommunen förutsätter att den enskilde söker bostadstillägg, särskilt bostadstillägg för pensionärer alternativt bostadsbidrag.

4.3.1 Vård- och omsorgsboende för äldre

Personer som bor i vård- och omsorgsboende betalar 2 359 kronor per månad i omsorgsavgift. Den omfattas av maxtaxan och kan komma att reduceras utifrån betalningsförmåga. Dessutom tillkommer kostnad för mat och hyra.

Måltidsabonnemanget i särskilda boendeformer kostar 3 679 kronor per månad. Detta gäller även personer som enbart har sondmat. Om den boende blir inlagd på sjukhus reduceras matavgiften med 121 kronor per dag från och med dagen efter inskrivningsdagen. Är den boende bortrest och har meddelat personalen i god tid, minst en vecka i förväg, reduceras matabonnemanget med 121 kronor per dag.

Om en person har näringsdropp ingår detta i läkemedelsförsäkringen och personen betalar själv för detta, avdrag för måltider görs därför.

Kostnad för omvårdnad och hyra reduceras inte. Avdrag för måltider i livets slutskede görs från och med dagen efter den enskilde slutat äta.

4.3.1.1 Uppsägning av hyreskontrakt

Uppsägningstiden är en månad från och med det datum som den enskilde avlidit eller sagt upp hyreskontraktet för flytt.

Undantag från detta är om lägenheten är tömd och flyttstädad under perioden den 1-15:e dagen in månaden. Då upphör hyresförhållandet och skyldigheten att betala hyra från och med den 15:e dagen i månaden.

Samma sak gäller om lägenheten är tömd och flyttstädad under perioden den 15-31:a dagen in månaden. Då upphör hyresförhållandet och skyldigheten att betala hyra från och med den sista dagen i månaden.

Om lägenheten inte är tömd och flyttstädad inom någon av de nämnda perioderna gäller en månads uppsägningstid, dock längst till någon ny person flyttar in. Kommunen får inte ta ut dubbla hyror, det vill säga från personen som flyttat ut och den som flyttar in samtidigt.

Om den enskilde bor på kommunalt boende betalar hen hyran i förskott. De som bor på privat boende betalar hyran efter respektive boendes regler.

4.3.1.2 Parboende

När någon flyttar till särskilt boende har hans make/maka/partner möjlighet att ansöka om parboende och flytta med. Den som flyttar med äter då alla måltider på boendet och får därför betala 3 679 kronor för måltidsabonnemang.

Om personen har behov av hemtjänst är det personalen på boendet som sköter om den. De har inte möjlighet att registrera tid på samma sätt som vid hemtjänst i ordinärt boendet. Därför betalar den enskilde för den tid som hen är beviljad. Om makarna/paret bor i samma lägenhet betalar de en hyra för lägenheten. Har de varsin lägenhet får de betala varsin hyra för respektive lägenhet.

Den som har beslut om parboende har inte rätt att bo kvar på boendet om hans partner avlider. Det är samma villkor för uppsägning som vid särskilt boende.

4.3.2 Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS

Personer i bostad med särskild service betalar kostnaden för hyra samt i vissa fall en hushållskassa, vilken avser kostnader för måltider.

Avgiften för hushållskassan räknas om årligen och baseras på ett snitt av Konsumentverkets beräkningar för matkostnader för personer 18 år och äldre. Det finns två nivåer på hushållskassan beroende på hur många måltider som lagas hemma. När all mat lagas hemma kostar det 3 373 kronor i månaden. När all mat utom lunch på vardagar lagas hemma kostar det 2 627 kronor i månaden. För att få den lägre avgiften ska den enskilde äta minst två luncher i veckan på daglig verksamhet.

Avdrag på avgiften för hushållskassan kan göras vid långvarig frånvaro (minst en vecka) som har meddelats i god tid, minst en vecka i förväg. Avdragen görs då baserade på fördelningen av kostnaden räknat utifrån de procentsatser av måltidsavgiften som anges i Socialstyrelsens meddelandeblad nr 9/02 (juli 2002). Eventuella tillägg kan göras enligt samma beräkning om en person som i vanliga fall äter lunch på daglig verksamhet istället äter sin lunch hemma på boendet.

4.3.2.1 Uppsägning av hyreskontrakt

Uppsägningstiden är en månad från och med det datum som den enskilde avlidit eller sagt upp hyreskontraktet för flytt.

Undantag från de 30 dagarna är om lägenheten är tömd och flyttstädad under perioden den 1-15:e dagen i månaden. Då upphör hyresförhållandet och skyldigheten att betala hyra från och med den 15:e dagen i månaden. Detsamma gäller om lägenheten är tömd och flyttstädad under perioden den 15-31:a dagen i månaden. Då upphör hyresförhållandet och skyldigheten att betala hyra från och med den sista dagen i månaden.

I annat fall upphör hyresförhållandet från och med den dag som nästa person flyttar in, dock inte längre än 30 dagar efter att den enskilde avlidit eller sagt upp hyreskontraktet för flytt.

Kommunen har inte rätt att ta ut dubbla hyror, det vill säga från den person som avlidit och den person som flyttar in efter.

4.3.3 Bostad med särskild service för barn och ungdomar

När ett barn under 18 år bor på särskilt boende är föräldrarna skyldiga att bidra till kommunens kostnader. Det framgår av socialtjänstlagen 8 kap. 1§ och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) 20 §. Det belopp som var och en av föräldrarna ska bidra med får dock inte överstiga vad som för varje tid motsvarar högsta underhållsstödsbeloppet.

Framräkningen av hur mycket föräldrarna ska betala ska utgå från SKL:s rekommendationer, cirkulär 2006:54 (antaget i KF 2011-09-12 § 62).

4.3.4 Särskilt boende för personer med psykisk ohälsa

Personer med psykisk ohälsa som bor i särskilt boende betalar 2 359 kronor per månad i omsorgsavgift. Den omfattas av maxtaxan och kan komma att reduceras utifrån betalningsförmåga. Kostnad för mat och hyra tillkommer

Måltidsabonnemanget i särskilda boendeformer kostar 3 679 kronor per månad. Om den boende blir inlagd på sjukhus reduceras matavgiften med 121 kronor per dag från och med dagen efter inskrivningsdagen. Är den boende bortrest och har meddelat personalen i god tid, minst en vecka i förväg, reduceras matabonnemanget med 121 kronor per dag.

4.3.5 Hyra hos extern vårdgivare

En person som bor på ett boende som inte är kommunalt betalar lika mycket för mat och omsorg som de som bor på kommunala boenden. I första hand ska den enskilde ha ett eget hyresavtal med vårdgivaren. I de fall den externa vårdgivaren inte tar ut någon hyra från den enskilde tar kommunen ut en så kallad boendeavgift. Denna avgift uppgår till en tolfteedel av 55,39 % av prisbasbeloppet per månad $((0,5539 * 52\,500) / 12)$, alltså 2 423 kronor år 2023.

4.4 Övrigt

4.4.1 Dagverksamhet för äldre

Omsorgsavgiften för äldre i dagverksamhet är 0,5392 av prisbasbeloppet delat på antal dagar per år, dvs. 77 kronor per dag $(0,5392 * 52\,500 / 365)$. Den omfattas av maxtaxan och kan komma att reduceras utifrån betalningsförmåga. Utöver omsorgsavgiften betalar den enskilde 57 kronor per dag för lunch, vilket motsvarar kommunens självkostnadspris. Om personen inte kan ta sig till och från dagverksamheten på egen hand tillkommer en avgift för turbundna resor.

4.4.2 Daglig verksamhet för personer med funktionsnedsättning

Personer i daglig verksamhet (LSS) betalar ingen omsorgsavgift, däremot tar kommunen ut en avgift på 57 kronor per dag för lunch.

4.4.3 Turbundna resor

Personer som har turbundna resor till och från en dagverksamhet eller daglig sysselsättning betalar en avgift för detta. Avgiften är lika mycket som ett månadskort med SL till reducerat pris. Avgiften ändras av social- och omsorgskontoret i enlighet med SL:s prispförändringar⁹.

Avbokning ska göras senast två timmar innan planerad resa, annars debiteras den enskilde.

---

⁹ Beslut i KF 2019-12-16 § 165

5 Bilaga 1: Sammanställning av avgifter inom omsorg av äldre och personer med funktionsnedsättning från 1 januari 2023

Måltidsavgifter	Kostnad
Måltidsabonnemang i särskilda boendeformer ((0,841*pbb)/12)	3679 kronor/månad
Måltidsavgift vid <ul style="list-style-type: none"> • korttidsboende enligt SoL eller LSS • korttidsvistelse i kontaktfamilj enligt SoL (0-18 år) ((0,841*pbb)/365)	121 kronor/dag
Hushållskassa, särskilt boende enligt LSS All mat lagas hemma utom lunch på vardagar ¹⁰	2 627 kr/månad
Hushållskassa, särskilt boende enligt LSS All mat lagas hemma ¹¹	3 373 kr/månad
Måltider i dagverksamhet för pensionärer	57 kronor/måltid
Måltider i daglig verksamhet, LSS	57 kronor/lunch
Matlåda	50 kronor/låda
Dessert	17 kronor/dessert

Avgifter för service, vård och omsorg inom hemtjänst och dagverksamhet	Kostnad
Omsorg i hemmet	74 kronor/timme
Service i hemmet	267 kronor/timme
Leveransabonnemang	106 kronor/månad
Omsorg i dagverksamhet ((maxtaxa*12)/365)	77 kronor/dag
Maxtaxa ((0,5392*pbb)/12)	2 359 kronor/månad

¹⁰ Kostnaden räknas ut som en snittkostnad för personer 18 år och uppåt enligt vad som anges i ”Koll på pengarna 2023 – tips och råd om din ekonomi”. Konsumentverket.

¹¹ Kostnaden räknas ut som en snittkostnad för personer 18 år och uppåt enligt vad som anges i ”Koll på pengarna 2023 – tips och råd om din ekonomi”. Konsumentverket.

Avgifter för service, vård och omsorg inom särskilt boende och korttidsboende	Kostnad
Särskilt boende för äldre ((0,5392*pbb)/12)	2 359 kronor/månad
Korttidsboende för äldre ((maxtaxa*12)/365)	77 kronor/dygn
HVB ((0,5392*pbb)/12)	2 359 kronor/månad
Särskilt boende socialpsykiatri ((0,5392*pbb)/12)	2 359 kronor/månad

Avgifter för trygghetslarm och digitalt lås	Kostnad
Abonnemangsavgift för trygghetslarm per hushåll	300 kr/mån
Kostnad för borttappad/ej återlämnad larmdosa	2 500 kronor
Kostnad för borttappad/ej återlämnad larmklocka/knapp	900 kronor
Kostnad för ej återlämnat digitalt lås	1 500 kronor

Avgifter för turbundna resor till och från dagverksamhet för äldre och daglig verksamhet LSS¹²	Kostnad
Enkel resa	65 kronor
Maximal avgift per månad	650 kronor

Övriga avgifter	Kostnad
Underhållsbidrag för barn under 18 år (maxgräns per förälder) ¹³	Uppdatera efter 2023 års belopp
Boendeavgift ((0,5539*pbb)12)	2 423 kronor/månad

¹² Avgiftshöjningen följer SL:s prishöjningar och gäller därför från 5 januari 2022.

¹³ Enligt Försäkringskassans belopp för år 2023.

6 Bilaga 2: Förbehållsbelopp, schablon 2023

Ålder	Minimibelopp 2023
65 år och äldre – ensamstående ((1,4789*pbb)/12)	6 470 kr/månad
65 år och äldre – sammanboende ((1,2066*pbb)/12)	5 279 kr/månad
64 år och yngre – ensamstående ((1,4789*pbb)/12)+10% av framräknat belopp	7 117 kr/månad (6470+(6470*0,1))
64 år och yngre – sammanboende ((1,2066*pbb)/12)+10% av framräknat belopp	5 807 kr/månad (5279+(5279*0,1))

Höjning av minimibeloppet

Avgift	61 år och äldre	60 år och yngre
Måltidsabonnemang ¹⁴	609 kr/mån (3679-3070=609)	154 kr/mån (3679-3525=154)
Måltider på korttidsboende ¹⁵	19 kr/dygn (121-(3070/30)=19)	4 kr/dygn (121-(3525/30)=4)
Måltider på dagverksamhet ¹⁶	16 kr/dag (57-((3070/30)*0,4)=16)	10 kr/dag (57-((3525/30)*0,4)=10)
Matlådor ¹⁷	6 kr/st (47-((3070/30)*0,4)=6)	0 kr/st (47-((3525/30)*0,4)=0)

¹⁴ Kostnad för måltidsabonnemang minus en snittkostnad av Konsumentverkets uträkning av livsmedelskostnader i respektive åldersspann.

¹⁵ Dygnskostnad för måltider minus en snittkostnad av Konsumentverkets uträkning av livsmedelskostnader i respektive åldersspann delat med 30 (dagar per månad)

¹⁶ Kostnaden för en lunch på dagverksamhet minus Konsumentverkets uträkning av livsmedelskostnaden för dagens huvudmål i respektive åldersspann (Månadskostnaden delat på 30 (dagar per månad), kostnad för dagenshuvudmål beräknas vara 40 % av dagskostnaden.)

¹⁷ Kostnaden för en matlåda minus Konsumentverkets uträkning av livsmedelskostnaden för dagens huvudmål i respektive åldersspann. (Månadskostnaden delat på 30 (dagar per månad), kostnaden för dagens huvudmål beräknas vara 40 % av dagskostnaden.)

Tillägg för hushåll med hemmavarande barn eller ungdom

Ålder	Individuella matkostnader per månad (all mat lagas hemma utom lunch vardagar)
6-11 mån	700 kronor
1 år	850 kronor
2-5 år	1 170 kronor
6-9 år	1 700 kronor
10-13 år	2 140 kronor
14-17 år	2 580 kronor
18-30 år	2 830 kronor

Ålder	Summa övriga individuella kostnader per månad
0 år	2 480 kronor
1-3 år	2 430 kronor
4-6 år	1 960 kronor
7-10 år	2 180 kronor
11-14 år	2 210 kronor
15-17 år	2 560 kronor
18-25 år	2 350 kronor ¹⁸

Tillägg för hemmaboende barn och ungdom avseende personliga kostnader räknas ut genom att lägga ihop Konsumentverkets framräknade kostnader för mat, exklusive lunch vardagar, samt individuella kostnader utifrån barnets ålder. Förbehållsbeloppet höjs därefter med detta tillägg per månad.

---

¹⁸ För 18-23-åringar ska kostnaden minskas med 70 kr/månad på grund av fri tandvård enligt Konsumentverket, Koll på pengarna 2023.

Antal barn	Tillägg för hushållets gemensamma kostnader per månad
1 barn	770 kronor
2 barn	1 880 kronor
3 barn	3 010 kronor
4 barn	3 900 kronor
5 barn	4 770 kronor
6 barn	5 640 kronor

Tillägg för gemensamma hushållskostnader till barn/ungdom beräknas genom att räkna ut skillnaden från Konsumentverkets framräknade kostnader för hushållsgemensamma kostnader för en person jämfört med en person plus antal barn. Beräkningen görs utifrån summorna som gäller för mindre tätort (under 50 000 invånare). Gäller det ett barn räknas alltså skillnaden mellan en person och två personer. Gäller det två barn räknas skillnaden mellan en person och tre personer osv.

7 Bilaga 3: Beräkning av boendekostnad

Kommunen ska ta hänsyn till faktisk boendekostnad och bostadstillägg för pensionärer (BTP). Boendekostnad beräknas enligt Försäkringskassans regler som gäller för BTP.

1. Hyrd bostad

Boendekostnaden är lika med hyra inklusive värme och obligatoriska avgifter. Ingår hushållsel i hyran dras denna kostnad av (enligt Försäkringskassans schablon).

2. Bostad med andrahandskontrakt

Boendekostnaden samma som vid hyrd bostad.

3. Bostadsrätt

Boendekostnaden är lika med årsavgiften inklusive värme och obligatoriska avgifter. Ingår hushållsel i avgiften dras denna kostnad av (enligt Försäkringskassans schablon). Finns lån på bostadsrätten räknas 70 % av räntekostnaden med i boendekostnaden.

4. Kooperativ hyresrätt

Boendekostnaden är lika med hyra inklusive värme och obligatoriska avgifter. Ingår hushållsel i hyran dras denna kostnad av (enligt Försäkringskassans schablon). Finns lån till insats eller liknande kapitaltillskott, räknas 70 % av räntekostnaden med i boendekostnaden.

5. Enfamiljshus

I boendekostnaden inräknas 70 % av räntekostnader på lån i fastigheten samt 70 % av tomträttsgäld. I boendekostnaden ingår även uppvärmning, vatten, avlopp, renhållning, samfällighetsavgift, fastighetsavgift. Övriga boendekostnader ska preciseras och styrkas med underlag.

Amorteringskostnad och kostnad för hushållsel ingår ej i boendekostnaden.

6. Tvåfamiljshus

Boendekostnaden räknas på samma sätt som vid eget enfamiljshus och därefter fördelas boendekostnaden på respektive lägenhet.

7. Eget småhus på lantbruksenhet

Endast kostnader som rör bostadsfastigheten, bostadsbyggnad inklusive tomtmark får tas med. I boendekostnaden räknas 70 % av räntekostnader på lån som rör bostadsfastigheten, uppvärmning och övriga driftskostnader t ex vatten, avlopp och renhållning

8. Arrenderat småhus på lantbruksenhet

Boendekostnaden är lika med arrendeavgiften för bostaden inklusive tomtmark, uppvärmning och övriga driftskostnader t ex vatten, avlopp och renhållning.

9. Andelshus eller egen flerfamiljsfastighet

Boendekostnaden beräknas enligt Försäkringskassans schablon, till det belopp som har fastställts som genomsnittskostnaden för det antal vuxna och barn som bor i bostaden.

10. Fri bostad

Boendekostnaden beräknas enligt Försäkringskassans schablon. Bostaden värderas på samma sätt som vid beräkning av preliminär skatt.

11. Särskilda boendeformer

Särskilda boendeformer räknas:

- äldreboende, gruppboende
- bostäder med särskild service för funktionshindrade, samt
- korttidsboende; med korttidsboende avses vård och boende vid tillfälliga behov såsom avlastning, rehabilitering och växelvård.

8 Bilaga 4: Exempel på avgiftsberäkning

Stig 73 år, ensamstående

Beviljade insatser	Antal	Å-pris	Summa
Hemtjänst omvårdnad	15 tim	74 kr	1 110 kr
Hemtjänst service	2 tim	267 kr	534 kr
Trygghetslarm	1 st	300 kr	300 kr
Totalt			1 944 kr

Nettoinkomst	12 000
Boendekostnad	-4 000
<u>Minimibelopp</u>	<u>-6 470</u>
Avgiftsutrymme	1 530

Total kostnad 1 944 kr <u>Stig betalar 1 530 kr</u>
--

Anna 35 år, ensamstående

Beviljade insatser	Antal	Å-pris	Summa
Omvårdnad HVB	1 st	2 359 kr	2 359 kr
Måltidsabonnemang	1 st	3 679 kr	3 679 kr
Boendekostnad HVB	1 st	2 423 kr	2 423 kr
Totalt			8 461 kr

Nettoinkomst	11 000
Boendekostnad	- 2 423
Minimibelopp	- 7 117
<u>Höjt minimibelopp</u>	<u>-154</u>
Avgiftsutrymme	1 306

Total kostnad 8 461 kr Inom maxtaxa 1 306 kr Utöver maxtaxa 6 102 kr <u>Anna betalar 7 408 kr</u>
--

Eftersom måltidsabonnemanget är dyrare än Konsumentverkets beräkning av livsmedelskostnader höjs minimibeloppet. Annas omvårdnadsavgift reduceras till avgiftsutrymmet. Måltidsabonnemang och boendekostnad reduceras inte.

Rune 82 år gift med Gun 80 år

Beviljade insatser	Antal	Å-pris	Summa
Hemtjänst omvårdnad	35 tim	74 kr	2 590 kr
Trygghetslarm	1 st	300 kr	300 kr
Dagverksamhet omvårdnad	4 dagar	77 kr	308 kr
Dagverksamhet måltider	4 st	57 kr	228 kr
Turbunden resa	8 st	65 kr	520 kr
Totalt			3 946 kr

Makars inkomster och utgifter läggs ihop

Runes nettoinkomst	17 500	
Guns nettoinkomst	13 000	
Gemensam inkomst	30 500	Boendekostnad 5 500

Rune

Nettoinkomst	15 250
Boendekostnad	-2 750
Minimibelopp	-5 279
Höjt minimibelopp (4*16)	-62
Avgiftsutrymme	7 159

Gun

Nettoinkomst	15 250
Boendekostnad	-2 750
<u>Minimibelopp</u>	<u>-5 279</u>
Avgiftsutrymme	7 221

Makars inkomster och utgifter läggs ihop och delas på två. Eftersom Rune har måltider på dagverksamhet får han ett förhöjt förbehållsbelopp. Avgiftsutrymmet är högre än maxtaxan och reduceras därför till maxtaxa. Rune får dock betala för turbundna resor och måltider på dagverksamhet.

Total kostnad 3 946 kr
Inom maxtaxa 2 359 kr
Utöver maxtaxa 748 kr
<u>Rune betalar 3 107 kr</u>

Följande blanketter finns på hemsidan:

- Inkomstförfrågan för beräkning av omsorgsavgift